

A Könyvtárostánárok Egyesületének hozzászólása a könyvtári stratégia előzetes szakmai vitaanyagához¹

I. Kiemelten fontosnak, megtartandó célkitűzésnek tartjuk

A korábbi könyvtári stratégiák erőteljesen a települési könyvtárak fejlesztését célozták meg, így üdvözljük, hogy a most készülő stratégia kimondva is hangsúlyozza, hogy a teljes **könyvtári rendszer** fejlesztése a cél, melyben az iskolai könyvtárt, mint önálló típust is felsorolják. Mindemellett támogatandó az a megközelítés, mely a könyvtárakat egyes közösségek szerves részeként, azok kiemelt, szervező elemének tekinti. Ebből következik, hogy a különböző közösségek különböző könyvtári tereket, szolgáltatásokat igényelnek. Így különösen fontos ezt szem előtt tartani, minden közösségtípus, könyvtártípus és minden egyes közösség, **könyvtár igényeinek** megfelelően tervezni a fejlesztéseket, az önfejlesztést támogatását.

„A könyvtár összefogja a települési, az iskolai, a felsőoktatási, az intézményi és a szakmai közösségeket [...]” (1.p.)

- „A könyvtári stratégia átfogóan kívánja kezelni a magyar könyvtári rendszer egészét, beleértve a különböző típusú könyvtárakat, mint a nemzeti könyvtár, a felsőoktatási és szakkönyvtárak, a közkönyvtárak - megyei, városi és községi könyvtárak – valamint az iskolai könyvtárak.” (1. p.)

(Kis kiegészítéssel) a megfogalmazott jövőképpel és a küldetésnyilatkozat hat pontjával egyetértünk, mind a könyvtári rendszer, mind az iskolai könyvtári alrendszer szempontjából elfogadhatónak, megvalósítandónak látjuk.

II. Javaslataink összefoglalóan

Bár a bevezető több ponton is kimondja, hogy a teljes **könyvtári rendszerre** vonatkozik mégis több ponton kifejezetten csak a nyilvános vagy csak a települési könyvtárakra vonatkozik.

Például: „Az összetett könyvtári feladatellátás (közkönyvtári, felsőoktatási és szakkönyvtári, nemzeti könyvtári feladatok) megszervezésével [...]” (1. p.) Innen miért hiányzik az iskolai könyvtár?

A továbbképzésekkel kapcsolatban szerepel az **oktatási kormányzattal való együttműködés** (6. p.), de ezt sokkal több ponton látjuk szükségesnek. A hivatalos KSH statisztika szerint 2011-ben közoktatás területén működött az ország könyvtárainak 42%-a² és ez az adat a pedagógiai könyvtárakat nem is tartalmazza. És ennek a számnak csak nagyobbnak kellene lennie, hiszen a 2009-es közoktatási statisztika szerint az iskolák 37%-a nem működtetett könyvtárat.³ Vagyis a legnagyobb fenntartó nem megkerülhető a tervezés és a célok megvalósítása során.

¹ A korszerű könyvtár küldetése és feladatai, Előzetes szakmai vitaanyag a stratégia elkészítéséhez, h.n., k.n., é.n., 6 p., URL: <http://vandorgyules-eger.ektf.hu/vitaanyag.pdf> Utolsó letöltés: 2013.07.28.

² 2.7.2. Könyvtárak, levéltárak (1990-), Bp., KSH, 2012.08.13., URL:

http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_zkz002a.html Utolsó letöltés: 2013.07.31.

³ KIR-STAT2009 Aggregátor In: KIR Tanügyigazgatási szakportál - Statisztika, Bp., Oktatási Hivatal Közoktatási Információs Iroda, é.n. URL: http://www.kir.hu/stat09aggr/tablak/Aggr_KiadvanyNezo.aspx Utolsó letöltés: 2011.07.19.

Kiemelten fontosnak tartjuk az együttműködést az alábbi stratégiai területeket: finanszírozás, minőségbiztosítás, ellenőrzés, képzés

III. Konkrét javaslatok, észrevételek

III.A) Az általános bevezetőhöz

1. Településközpontú megközelítésű a bevezető (és a célok kifejtése is), miközben általában hangsúlyozza a többféle közösség fontosságát. Nem indokolt a közösségek közül csak a települést kiemelni. Javasoljuk, hogy legalább az iskolai közösséggel egészüljön ki a cél vagy legyen általánosabb megfogalmazású.

Szövegszerű *javaslat* dőlt betűvel: „Célunk, hogy az ország valamennyi településén *és nevelési-oktatási intézményében* minőségi közszolgáltató könyvtári ellátás váljon elérhetővé.” 1. p.

2. Az egész életen át tartó tanulás könyvtári támogatásának előfeltétele a könyvtárhasználóvá nevelés és a **használoképzés**, hiszen használói igény és képesség nélkül a legmodernebb szolgáltatások sem hasznosulnak. Ezek nélkül az egész életen át tartó tanulás csak szlogen marad. Ezen a területen pedig alapvető fontosságúak a korai tapasztalatok, a tervezett és folyamatos felkészítés. Ebben az iskolai könyvtáraknak van a legnagyobb lehetőségük.

Javasoljuk, hogy már az általános bevezetőben jelenjen meg az egész életen át tartó tanulás támogatásának feltételeként az információs műveltség fejlesztése, a könyvtárhasználóképzés módszertani korszerűsítése, a könyvtár-pedagógiai munka támogatása. Ennek nem egyetlen, de megkerülhetetlen helyszíne az iskolai könyvtár.

„A korszerű könyvtár hozzájárul a foglalkoztatás területén kitűzött kormányzati cél eléréséhez, amelyet első sorban az egész életen át tartó tanulás támogatásával szolgál.” (1. p.)

3. A könyvtár funkciói közül fontos a kulturális értékekhez való hozzáférés biztosítása, de az **értékközvetítés** mellett az **információszolgáltatás** is fontos feladata egy demokratikus környezetben. Az információkhoz való hozzáférés az állampolgári jogok gyakorlása mellett a tanulás támogatásában is nagyon fontos tényező. Javasoljuk, hogy a bevezetőben ez a szempont is jelenjen meg, hiszen például e nélkül a küldetésnyilatkozat 2. pontja le sem vezethető.

Emellett viszont a könyvtár jövőképe nem tartalmazza a kultúráközvetítő szerepet, vagyis a stratégia egyes részei ilyen szempontból összehangolást igényelnek.

Szövegszerű *javaslat* dőlt betűvel: „Az összetett könyvtári feladatellátás [...] amely egyenlő esélyű hozzáférést biztosít *az információkhoz és a kulturális értékekhez.*” (1. p.)

Szövegszerű *javaslat* dőlt betűvel: „A folyamatosan fejlesztett könyvtári rendszer a tudás forrásaként a társadalmi növekedés, a gazdasági fellendülés, *a kulturális örökség és az egyéni érvényesülés* nélkülözhetetlen bázisa.” (2. p.)

III.B) Javaslatok az átfogó célokkal kapcsolatban

1. Társadalmi szerepvállalás (2-3. p.)

a) kulturális **demokrácia** (2. p.)

Miért csak kulturális? Lásd fentebb!

A javasolt beavatkozást célszerűnek látjuk kiegészíteni a jogszabályok harmonizációja területén az az oktatási és kulturális/könyvtári jogszabályokra, más nemzeti stratégiákra (Nemzeti Infokommunikációs Stratégia)

b) eszköz és nélkülözhetetlen motor (2-3. p.)

A valóban fontos célkitűzés megvalósításához szükséges beavatkozásokat *javasoljuk* kiegészíteni: **Minden** települési, iskolai és szakmai **közösség számára** legyen biztosított a valóban és modern

szellemben, szolgáltatásokkal működő könyvtári szolgáltatás. Ne létezessen iskola könyvtár nélkül. Ez alapfeltétele az esélyegyenlőség biztosításának, a hatékony szokásformálásnak.

c) kompetenciafejlesztés (3. p.)

A kompetenciafejlesztésre vonatkozó célkitűzés is elfelejti, hogy az iskolai könyvtárak ezen a területen kiemelt helyzetben vannak. Ezt a helyzetüket erősíteni kell mind közvetlenül az információs műveltség fejlesztése, mind az egyéb tantervekben és célkitűzésekben megfogalmazott kompetenciák fejlesztésébe való bekapcsolás területén.

Javasolt beavatkozás: Az iskolai könyvtárak szerepének megerősítése, a könyvtár-pedagógiai megközelítés népszerűsítése a digitális és olvasási kompetenciák fejlesztésében (pedagógusok, oktatók, oktatáspolitikusok, könyvtárosok, kultúrpolitikuskok). Az iskolai könyvtárakon keresztül más könyvtártípusok bevonása az iskoláskorú gyermekek kompetenciafejlesztésébe.

Javasolt beavatkozás: Készüljön minél több célcsoport számára digitális **tananyag/tankönyv** a tágan értelmezett információs műveltség könyvtár-pedagógiai alapú fejlesztésére.

2. könyvtári rendszer fejlesztése (3-4. p.)

a) kiszámítható **finanszírozás** (3. p.)

A finanszírozás valóban kulcskérdés. Különösen nagyok az egyenlenségek ezen a téren az iskolai könyvtárak között. A szakfelügyeleti vizsgálatok szerint nagyon nagy a 0 Ft-ból „gazdálkodók” száma. Ez a szolgáltatási minőségből fakadóan veszélyezteti a pozitív könyvtárképet. A könyvtárostanár kollégák nagy hozzáadott értéket biztosítanak, de ez a helyzet már sokáig nem tartható.

A köznevelés is közszolgáltatás, az olvasóvá, könyvtárhasználóvá nevelés egy fontos színtere az iskola, az iskolai könyvtár, ha a gyerekek által „kötelezően”, legkönnyebben használható könyvtár nem modern szolgáltatásokat nyújt, nem fogja tudni a könyvtári rendszer más tagját hitelesen népszerűsíteni.

Javasolt beavatkozás: Együttműködési megállapodás szükséges a közoktatási területen működő könyvtárak (iskolai, pedagógiai) finanszírozására. Például ezen a területen is érdekeltségnövelő támogatási rendszer kidolgozása. Legalább az országos szolgáltatások igénybevétele, az ahhoz való hozzájárulás és a szépirodalmi állomány területén.

b) magas **minőség** biztosítása (4. p.)

A minőségbiztosítás fejlesztésénél figyelembe kell venni az egyes könyvtártípusok különbözőségeit, lehetőségeit. „Kompetencia/tudásközpontokat”, módszertani központokat könyvtártípusonként szükséges létrehozni. Ebben szükséges az együttműködés a nem a kulturális kormányzat irányítása alá tartozó könyvtárak ágazati irányításával.

A Minősített Könyvtári címnek kis könyvtárak számára teljesíthetetlen az adminisztrációja és a költsége. Lehetőseget kell biztosítani a jellegüknél fogva kisebb könyvtárak számára is a minőségi díjazásra.

c) kreatív **információhasznosítási** projekteket (4. p.)

Javasolt beavatkozás: a digitális stúdiók létrehozásához javasoljuk az iskolai könyvtárak **tanulási forrásközpont modelljének** tanulmányozását és elterjesztésének támogatását. Azok a felnőttek nagyobb arányban fogják igényelni/használni ezt a szolgáltatást, akik iskolai tapasztalatainak szerves része a valódi forrásközpontként működő könyvtár.

d) **határon túli** kulturális örökség megtartása (4. p.)

Javasolt beavatkozás: Támogatni kell a nagy múltú iskolák könyvtárait az iskolatörténeti különgyűjtemény kialakításában, feldolgozásában.

3. Országos könyvtári szolgáltatások (4-5. p.)

a) elektronikus tartalomfejlesztés (4. p.)

Az együttműködési rendszer szereplői közé ajánljuk a közoktatási, felsőoktatási tananyagfejlesztés műhelyeit is. Különös jelentőségűek a digitális tankönyveket kiadó műhelyek és gazdasági szereplők.

4. könyvtáros szaktudása (5-6. p.)

a) minősítési rendszer (6. p.)

Javasolt beavatkozás: A könyvtáros szakmai tudását minősítő rendszer elemeit a könyvtárostanárra vonatkozóan be kell építeni a pedagógus minősítő rendszerbe. biztosítani kell, hogy a pedagógus életpályamodellben az iskolai könyvtárban dolgozó kollégák munkájáról könyvtárszakmai oldalról is szakszerű képet alkothassanak.

Reméljük, észrevételünkkel tudjuk azt a célunkat támogatni, hogy az iskolai könyvtárak minél szervezesebb és elfogadott részei lehessenek a könyvtári rendszernek. A felvetett témák részletesebb kifejtésében, a megoldásmódok, a stratégia kidolgozásában szakértőink készséggel állnak rendelkezésükre!

Hozzászólásunkat az egyesületi tagság és az érdeklődők tájékoztatására honlapunkon nyilvánosságra hozzuk.

Budapest, 2013. augusztus 2.

Dömsödy Andrea
alelnök